

Ж.С. Зосимова, канд. екон. наук, ст. викл. (*ХДУХТ, Харків*)
І.Е. Алієва, магістрант (*ХДУХТ, Харків*)

НАЦІОНАЛЬНІ ЕКОНОМІЧНІ ІНТЕРЕСИ ТА ТРАНСНАЦІОНАЛІЗАЦІЯ

Національні економічні інтереси розглядаються як система стійких, життєво важливих цінностей і потреб країни, реалізація яких гарантує її економічну незалежність та прогресивний розвиток. В умовах ринкової економіки держава стає гарантом свободи конкуренції і підприємництва, залучає іноземні інвестиції. Водночас вона покликана дбати про власну економічну безпеку і захищати національні економічні інтереси. За останнє десятиліття значно прискорилися процеси транснаціоналізації економіки, економічна могутність ТНК досягла планетарних масштабів. Це обумовлено тим, що ТНК сьогодні здійснюють понад 90% світових ПШ, контролюють до половини світового промислового виробництва, 63% світової торгівлі, а також приблизно 80% патентів та ліцензій на нову техніку, технологію і ноу-хау. Під контролем ТНК перебуває 90% світового ринку пшениці, кави, кукурудзи, лісоматеріалів, тютюну, джгута та залізної руди, 85% – міді і бокситів, 80% – чаю та олова, 75% – бананів, натурального каучуку та сирової нафти. Половина експортних операцій США здійснюються американськими та іноземними ТНК. У Великобританії їх частка сягає 80%, а в Сінгапурі – 90%. Більша частина платежів, пов'язаних з трансфертом нових технологій, здійснюється в середині ТНК: у США їх частка складає 80%, у Великобританії 90%.

У більшості випадків ТНК сприяють покращенню розвитку національної економіки через впровадження новітніх технологій, створення нових робочих місць, насичення ринку товарами і послугами, і на перший погляд, усі ці факти свідчать про те, що ТНК – є потенційними інвесторами в усіх сферах, що функціонують сьогодні на світовому ринку і яких так потребує наша держава. Але, слід враховувати і той факт, що разом із позитивними рисами їх діяльності існують і негативні риси, які жорстко зачіпають національні економічні інтереси.

Справа в тому, що інтереси іноземних інвесторів майже ніколи не збігаються із національними інтересами приймаючої країни. У переважній більшості вони не навмисні, а викликані головною метою діяльності підприємців – одержання прибутку за рахунок використання активів певної країни. Захист національних економічних

інтересів є необхідною складовою гарантування економічної безпеки держави. Вона передбачає наявність важелів впливу на діяльність ТНК.

Розвинені країни давно дбають про захист своїх економічних інтересів і гарантування національної економічної безпеки. Так, США, як країна базування найбільш потужних ТНК, що знаходиться під їх постійним тиском, розробила «Стратегію національної безпеки США» 2010 року у якій визначено, що США буде підтримувати інвестиційний клімат, тільки сумісний з цілями її національної безпеки.

Системи контролю над іноземними інвестиціями, подібні до США, діють у більшості розвинених країн світу, за винятком Великобританії, Канади і Нідерландів. Так, Німеччина регулює діяльність ТНК у своїй країні через створення рівних умов для конкуренції і недопущення монополізації в окремих галузях економіки. У 2010 році міністерство фінансів ФРН підняло питання про необхідність державного захисту стратегічно важливих галузей економіки. До цього часу федеральний уряд займав позицію невтручання у процес поглинання німецьких фірм іноземними інвесторами.

У Швейцарії регулювання інвестицій здійснює державний орган FINMA у відповідності із Законом про нагляд за фінансовими ринками (FINMASA) Так, при створенні акціонерних товариств, одним із засновників обов'язково повинен виступати громадянин цієї країни або юридична особа, зареєстрована у Швейцарії.

Слід зазначити, що основним елементом економічного забезпечення зазначених країн є їх максимальна поінформованість про діяльність ТНК.

А от, що стосується Китаю, то відомий китайський вчений Джанг Енг, аналізуючи економічну безпеку країни, зазначив, що оскільки КНР позиціонує себе як «країну, що розвивається», яка активно інвестує і сприяє залученню інвестицій, то багато китайських підприємств просто змушені «підкорятися» ТНК і ставати «елементом їх виробничого ланцюга». Власне як і в Україні, яка просто неспроможна витримати транснаціональний тиск.

Отже, одним із необхідних шляхів забезпечення національних інтересів країни має стати світовий досвід транснаціоналізації і на його основі розроблений і прийнятий Закон про регулювання іноземних інвестицій, у якому необхідно визначити порядок і обсяг інформації про діяльність, яку повинні надавати ТНК органам влади, адже переважно уся інформація про діяльність ТНК в Україні є закритою.